

SPOR HUKUKU ZİRVESİ - II

FUTBOL

ve

CEZA HUKUKU

Editör: Prof. Dr. Murat BALCI

ADALET YAYINEVİ
Ankara - 2023

6222 SAYILI SPORDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN'DAKİ SUÇ VE KABAHAHLAR İLE FUTBOL DİSİPLİN TALİMATI'NDAKİ DİSİPLİN İHLALLERİNİN MUKAYESESİ

Doç. Dr. Selman DURSUN*

GİRİŞ

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, 2011 yılında kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Ancak bu Kanun, konuyla ilgili ilk düzenleme olmayıp 2004 tarihinde çıkarılıp yürürlüğe konulan 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un yerini almıştır. 6222 sayılı Kanun'la karşılaştıracağımız Ağustos 2017 tarihli Futbol Disiplin Talimatı (FDT) ise 2009 tarihli ve 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Yönetim Kurulu tarafından çıkarılmış bir disiplin hukuku düzenlemesidir.¹ 5894 sayılı Kanun'un 15. maddesi, "*Futbol müsabaka ve faaliyetlerinde kulüplere ve kişilere disiplin ihlalleri ve sportmenliğe aykırı fiiller ve bunlara uygulanacak cezalar, FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak TFF Statüsü ve Statünün çizdiği çerçevede Yönetim Kurulunun yapacağı talimatlarla belirlenir.*" hükmünü içermektedir. TFF Genel Kurulu tarafından çıkarılan TFF Statüsü² de "*Futbol müsabakaları ve organizasyonlar sırasında kulüpler ve bireyler tarafından işlenen tüm disiplin ihlalleri ve sportmenlik dışı davranışlar ve bu gibi kulüp ve kişilere uygulanacak disiplin cezaları TFF Yönetim Kurulu tarafından, genel kabul görmüş ulusal ve uluslararası uygulamalar ile FIFA ve UEFA Disiplin Talimatları doğrultusunda çıkarılacak TFF Disiplin Talimatı'nda düzenlenir.*" (m. 58) demekte ve uygulanacak disiplin cezalarını saymaktadır.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ 5894 sayılı Kanun'un 2/1-j maddesine göre "talimat" terimi, "*Türkiye Futbol Federasyonu Statüsü ve söz konusu Statünün çizdiği çerçevede Yönetim Kurulu tarafından yapılan düzenlemeyi*" ifade etmektedir.

² TFF Statüsü, 5894 sayılı Kanun'un 2/1-i maddesine göre, "*Bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar ile Kanunun uygulanmasına yönelik diğer hususlara dair Genel Kurul tarafından yapılan futbola ilişkin düzenlemeyi*" belirtmektedir. TFF Statüsü için bkz. <www.tff.org>.

6222 sayılı Kanun ile FDT, kapsamı ve muhatapları itibariyle farklı metinler olduğundan dolayı ilk bakışta bunların mukayesesi anlamlı görünmeyebilir. Ancak içerdikleri suç, kabahat ve disiplin ihlalleri kayda değer benzerlikler taşımakta olup bu bakımdan bir karşılaştırma yapmanın yine de önemli olduğu ifade edilebilir. Esasen her iki metnin özel hükümlerinde mevcut olan benzerliklerin mukayesesine geçmeden önce, bu düzenlemelere dair genel hükümlere kısaca temas edilmesine yarar vardır. Böylece öncelikle söz konusu Kanun ve Talimattaki haksızlıkların kavramsal ve ilkesel esasları, aralarındaki farklar ortaya konulmak suretiyle devamındaki özel haksızlık tipleri arasındaki ilişki daha iyi anlaşılacaktır.

I. GENEL HÜKÜMLER

A. Temel Kavramlar ve İlkeler

1. Suç, Kabahat ve Disiplin İhlali Kavramları

Suç, kabahat ve disiplin ihlali kavramları, şekli açıdan bunlara uygulanan yaptırımlar esas alınarak; maddi açıdan ise ihlal edilen hukuki değerlerin mahiyetinden hareketle açıklanabilir. Belirtmek gerekir ki geniş anlamda suç deyimi, her üç haksızlığı da ifade edecek biçimde, “adli suç”, “idari suç” ve “disiplin suçu” biçiminde de kullanılabilir.³

Öncelikle şekli bakımından, yaptırım olarak hapis ve/veya adli para cezası ve/veya güvenlik tedbiri gerektiren haksızlıklar (Türk Ceza Kanunu m. 1, 2, 3, 7 ve özellikle m. 45, m.53 vd.), suç olarak tanımlanabilir. Maddi açıdan ise suçu, toplumsal yaşamın geneline ilişkin bireysel ve kolektif hukuki değerleri ihlal eden fiiller olarak tarif etmek mümkündür. Söz konusu değerler, ceza hukukunun son araç olması (ultima ratio) anlayışı bağlamında toplumsal açıdan en önemli hukuki değerlerdir.

İkinci olarak kabahat deyimi, şekli olarak karşılığında idari para cezası ve/veya idari tedbir (=idari yaptırım) gerektiren haksızlıkları belirtmektedir (Kabahatler Kanunu m. 2, 16). Maddi yönden kabahat ise, toplumsal yaşamın geneline ilişkin olan ve çoğunlukla kolektif nitelikteki hukuki değerleri ihlal eden fiiller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nihayet disiplin ihlali (disiplin suçu) kavramı bakımından, suç ve kabahatlerde olduğu gibi genel bir kanuni düzenleme bulunmadığından tüm

³ Adli ve idari suç tabirleri, söz konusu haksızlıkların adliyeye ve idareye ilişkin olduklarını ifade ettiği gibi yaptırım uygulayan mercilerin adliye ve idare olmalarıyla da bağlantılı olabilir. Disiplin suçu ibaresi ise ilk planda ihlal ettiği düzeni çağrıştırmaktadır.

disiplin ihlalleri için geçerli, ortak yaptırımlardan söz etmek ve buradan hareketle bir tanın getirmek mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte münferit disiplin düzenlemelerinde yaygın olarak rastlanan yaptırımlar esas alındığında disiplin ihlali; uyarı (ihtar), kınama, hak yoksunlukları (uzaklaştırma, giriş yasağı, kademe ilerlemesinin durdurulması, meslekten veya görevden çıkarma), malvarlığı yaptırımları (aylıktan kesme, para cezası), hatta disiplin hapsi⁴ gibi yaptırımları gerektiren haksızlıklar biçiminde ortaya konulabilir. Maddi açıdan ise belirli bir hukuki statüye ilişkin düzeni (disiplini) ihlal eden fiiller, disiplin ihlali olarak tasvir edilebilir. Başka bir deyişle disiplin ihlali, toplumsal yaşamın belirli bir alanına ilişkin davranış kurallarını ihlal eden fiillerdir. Örneğin, Devlet memurları, askerler, belirli meslek mensupları (avukatlar, hâkim ve savcılar, noterler, hekimler, öğrenciler hatta tüzel kişi olarak bankalar vs. Konumuz açısından bunlara, belirli bir spor faaliyetinde katılanlar veya rol alanları da ekleyebiliriz.

2. Kanunilik ve Kusur İlkeleri ile İki Kez Yargılama ve Cezalandırma Yasağı

Suç, kabahat ve disiplin ihlali arasında yukarıda değinilen kavramsal ayırımların yanı sıra bazı temel ceza hukuku ilkeleri açısından da önemli farklılıklar bulunmaktadır. Aşağıdaki kısaca bunlara temas edilecektir.

a. Kanunilik İlkesi

Kanunilik ilkesi (ve bunun doğal sonuçları olarak belirlilik ilkesi, kıyas yasağı, geçmişe uygulama yasağı), suçlarda oldukça katı bir içeriğe sahipken (Türk Ceza Kanunu m. 2, 7), kabahatlerde görece esnek bir mahiyettedir (Kabahatler Kanunu m. 4). Kabahat teşkil eden fiiller, kanunda detaylı bir biçimde belirlilik ilkesine uygun olarak tanımlanabileceği gibi içeriğini idarenin doldurduğu çerçeve hüküm şeklinde de öngörülebilir. Ancak kabahat karşılığı uygulanacak yaptırımlarda kanunilik ilkesi, suçlardaki gibi katıdır.

Buna karşılık disiplin ihlallerinde, belirlilik ilkesiyle bağdaşmayan geniş tanımlamalara yer verilebildiği⁵ gibi kıyasen “nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer” fiillere aynı türden cezalar verilebilmektedir.⁶ Fakat kabahat-

⁴ Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 11/1-e (oda hapsi), Ceza Muhakemesi Kanunu m. 203/3 (disiplin hapsi) vb.

⁵ Örneğin, Devlet Memurları Kanunu m. 125 (Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak); FDT m. 36 (sportmenliğe aykırı hareket).

⁶ Bkz. örneğin, Devlet Memurları Kanunu m. 125; Yükseköğretim Kanunu, m. 53/D; Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 8/2.

lerde olduğu gibi burada da genel olarak disiplin ihlali karşılığında öngörülen yaptırımlarda belirlilik ilkesi geçerli olup kıyas söz konusu değildir.⁷ Öte yandan Anayasa Mahkemesi çeşitli kararlarında, Anayasa m. 38'deki kanunilik ilkesini disiplin ihlallerine (suçlarına) da teşmil edebilmekte, özellikle kanun yerine yönetmelikle disiplin fiillerinin düzenlenmesini, ilkeye aykırı bulmaktadır.

b. Kusur İlkesi

Kanunilik ilkesinden sonra kusur ilkesi ve bilhassa "kusursuz ceza olmaz" prensibi bakımından da her üç haksızlık türünde farklılıklar mevcuttur. Suçlarda kural olarak kasta ve istisnaen taksire dayalı subjektif ve (ceza yaptırımı bakımından) kusurlu sorumluluk esas olup bu manada objektif sorumluluk reddedilmektedir (Türk Ceza Kanunu m. 21, 22, 23, 61/1-f; Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-c, 223/3).⁸ Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında suç dolayısıyla tüzel kişilere ceza (adli para cezası) yaptırımının uygulanması kabul edilmemekte ancak bunlara özgü güvenlik tedbirleri saklı tutulmaktadır (Türk Ceza Kanunu m. 20, 60).

Kabahatlerde de objektif sorumluluğa yer verilmemiş ve kast veya taksirin (istisnaen yalnızca kastın) varlığı aranmış, böylece subjektif ve (idari para cezası açısından) kusurlu sorumluluk temel alınmıştır (Kabahatler Kanunu m. 9, 17/2).⁹ Tüzel kişilerin sorumluluğu yönünden ise organ veya temsilcinin işlediği kabahatten dolayı tüzel kişiye de idari yaptırım (idari para cezası ve idari tedbir) uygulanabileceği öngörülmüştür (Kabahatler Kanunu m. 8).¹⁰ Hatta sonradan yapılan bir düzenlemeyle çoğu ekonomik nitelikteki bazı suçlardan dolayı tüzel kişilere ayrıca idari para cezası uygulanması da söz konusudur (Kabahatler Kanunu m. 43/A, 43/B).

⁷ Ne var ki FDT m. 4'te "Bu talimatta belirtilen disiplin cezaları temel cezalardır. Özel şartların varlığı halinde, bu cezalar ağırlaştırılabilir ya da hafifletilebilir." denilerek cezaların belirliliği ilkesinden sapılmıştır.

⁸ Bu noktada objektif sorumluluğun reddine bir istisna olarak Basın Kanunu m. 11'de eser sahibi dışındaki diğer kişilerin cezai sorumluluğu gösterilebilir.

⁹ Kabahatler Kanunu'nun 9. maddesinin gerekçesinde; "Fakat Tasarımın sisteminde, kabahatler açısından da idarî ceza sorumluluğunun kabulü yani idarî para cezasına karar verilebilmesi için, fiili işleyen gerçek kişinin en azından taksire dayalı kusurunun varlığı gerekir. Başka bir deyişle, kabahatler bakımından objektif sorumluluk kabul edilmemiştir." açıklamasına yer verilmiştir.

¹⁰ Birçok yan kanunda tüzel kişilerin sorumluluğu, organ veya temsilcinin sorumluluğuna ek bir sorumluluk olarak değil, doğrudan ve müstakil olarak öngörülmüştür. Başka bir deyişle bazı kanunlarda organ veya temsilciden söz edilmeksizin idari yaptırımın muhatabı olarak sadece tüzel kişiler gösterilebilmektedir. Bkz. örneğin, Bankacılık Kanunu m. 146-149;

Disiplin ihlallerinde, kabahatlerdeki gibi kast veya taksire yahut bazen yalnızca kasta dayalı sübjektif sorumluluk gündeme gelebildiği gibi istisnai bazı hallerde objektif sorumluluğa da yer verilebilmektedir.¹¹

c. İki Kez Yargılama ve Cezalandırma Yasası

Bir fiilin iki kez (mükerrer) ele alınmasını yasaklayan ve Latince *ne/non bis in idem* ilkesi olarak bilinen prensip, esasen aynı suç dolayısıyla mükerrer yargılanmama ve cezalandırılmama hakkını ifade etmektedir. Nitekim bu husus, Anayasamızda düzenlenmiş olmamakla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 No.lu Protokolü'nün 4. maddesinde "iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı" başlığı altında ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 14. maddesinin 7. fıkrasında düzenlenmiş vaziyettedir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda da daha önce ceza muhakemesine konu olan bir fiilden dolayı tekrar dava açılması davanın reddi sebebi sayılmıştır.¹²

Temelde aynı fülle ilgili mükerrer ceza muhakemesi yapılmasını önleyen ilke, suç ve kabahat arasındaki ilişki açısından da içtima hükmü olarak kendini göstermektedir. Gerçekten de Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesinin 3. fıkrası, "*Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.*" diyerek bu duruma işaret etmektedir.¹³ Ancak bazı yan kanunlarda bu ilkedен ayrılan hükümler bulunabilmektedir.¹⁴

¹¹ Örneğin, Devlet Memurları Kanunu'nda bazı fiillerin yalnızca kasten işlenmesi (verilen görev ve emirleri kasten yapmamak) disiplin yaptırımıyla karşılanmıştır (m. 125). Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 4'te "disiplinsizlik" deyiimiyle ifade edilen disiplin ihlallerinin, ayrıca hüküm bulunmayan hallerde kasten veya taksirle işlenebileceği açıkça öngörülmüştür. Objektif sorumluluk örneği olarak FDT'deki düzenlemelere aşağıda değinilecektir.

¹² Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/7: "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.". Ayrıca bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 172/2.

¹³ Nitekim madde gerekçesindeki açıklamalarda "non bis in idem" ilkesine de referans verilmiştir: "*Bir fiil, bazı durumlarda hem suç hem de kabahat oluşturabilir. Maddenin üçüncü fıkrası, bu hallere özgü ve fakat sadece içtima ile ilgili bir hüküm içermektedir. Bu gibi durumlarda kişi hakkında sadece suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir; fiilin kabahat oluşturması dolayısıyla ayrıca idarî yaptırım uygulanamayacaktır. Böylece, "non bis in idem" kuralına suçlarla kabahatler arasında da geçerlilik tanınmıştır. Ancak, suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilemeyen hallerde, kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilecektir*".

¹⁴ Örneğin, Vergi Usul Kanunu m. 359'a göre kaçakçılık suçlarını işleyenler hakkında bu maddede yazılı cezaların uygulanması, 344. maddede yer alan vergi ziyai cezasının ayrıca uygulanmasına engel teşkil etmez.

Aynı fiilden dolayı iki kez yargılama ve cezalandırma yasağı, suç teşkil eden fiillerin kendi içinde veya suçlarla kabahatler arasında genel olarak geçerli iken bunlarla disiplin ihlalleri açısından uygulama alanı bulmamaktadır. Disiplin ihlallerine dair birçok düzenlemede, suç oluşturan bir fiilden dolayı ceza muhakemesinden bağımsız olarak disiplin soruşturması sürecinin işleyebileceği ve disiplin yaptırımının uygulanabileceği öngörülmektedir. Başka bir ifadeyle aynı fiilden dolayı ceza muhakemesinin başlamış olması, disiplin soruşturmasına engel olmadığı gibi kişinin mahkûm olması da ayrıca disiplin yaptırımı uygulanmasına engel olmaz.¹⁵ Buna karşılık beraat kararlarında, kanaatimizce beraat gerekçesi önemlidir. Örneğin, yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olduğu gerekçesiyle beraat kararı verilmişse söz konusu fiil sebebiyle disiplin yaptırımı da uygulanmamalı, uygulanmışsa geri alınmalı veya iptal edilmelidir.

B. 6222 sayılı Kanun ile Futbol Disiplin Talimatının Genel Hükümleri

1. 6222 sayılı Kanun

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un, "Amaç" başlıklı 1. maddesi, Kanun'un amacını, "sporla ilgili belirli yerlerdeki şiddet ve düzensizliği önleme" olarak öngörmektedir. Önlenmesi hedeflenen şiddet ve düzensizlik; 1) Müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında "spor alanları"¹⁶ ile bunların çevresinde, 2) Taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya 3) Müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında gerçekleşebilir.

Kanun'un kapsamına ise, "sporla ilgili belirli yerlerde uygulanacak güvenlik önlemleri, yasak fiiller ve yaptırımları ile sporla ilgili kişilerin görev ve sorumlulukları" girmektedir (m. 2). Buna göre, 1) Güvenlik önlemleri, esasen idare hukuku içerisinde kolluk hukukunu ilgilendirmekte, bu manada örneğin, spor güvenlik kurulları şeklinde idari bir yapıya yer verilmektedir. Keza önleyici kolluk kapsamında örneğin, müsabaka ve seyir güvenliği ve düzenine ilişkin detaylı idari tedbirler söz konusudur. 2)

¹⁵ Örneğin, Devlet Memurları Kanunu m. 131: "Aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktiremez. / Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz.". Ayrıca bkz. 6222 sayılı Kanun m. 19/1; Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 5; Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun m. 37/2.

¹⁶ Esasen "spor alanı" deyimini Kanun'un 3/1-g maddesinde oldukça geniş bir biçimde tanımlanmış olup taraftarların grup halinde buldukları yerler ile müsabaka güzergâhlarını da kapsamaktadır.

Yasak fiiller ve yaptırımları bağlamında bu alana dair birtakım suç ve kabahat düzenlemeleri kastedilmektedir. 3) Sporla ilgili kişiler kavramı; spor kulüpleri, spor kulübü yöneticileri, sporcular ve diğer görevliler, genel kolluk veya özel güvenlik görevlileri, hakemler, taraftarlar, taraftar dernekleri, taraftar temsilcileri, spor federasyonları, kitle iletişim kuruluşları ile mensupları ve diğer ilgili kişi ve kurumları ifade etmektedir.

Bu noktada değinilmesi gereken önemli bir genel hüküm, suç ve kabahatler ile disiplin ihlalleri arasında mükerrer cezalandırma yasağının (ne/non bis in idem) geçerli olmadığına ilişkindir. Kanun'un 19/1 maddesine göre, bu Kanun'a göre bir spor kulübüne veya spor kulübünün mensubuna ceza verilmesi, bu kulübün bağlı olduğu federasyonun yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmayacaktır.

Nihayet suçlar açısından Türk Ceza Kanunu'nun (TCK'nın), kabahatler bakımından da Kabahatler Kanun'un (KabK'nın) genel hükümlerinin, 6222 sayılı Kanun yönünden de uygulama alanı bulacağı ifade edilmelidir (TCK m. 5, KabK m. 3). Bununla birlikte 6222 sayılı Kanun'da TCK ve KabK genel hükümlerinin aksine hükümler bulunması halinde, sonraki tarihli ve özel kanun sıfatıyla 6222 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin öncelikle uygulanacağı da söylenmelidir.

2. Futbol Disiplin Talimatı

FDT'nin genel hükümlerine değinmeden önce, esasen futbol müsabakası hakeminin de oyun kurallarına aykırı davranışlar sebebiyle birtakım disiplin yaptırımları (sarı kart, kırmızı kart vs.) uygulama ve bazı disiplin ihlallerini rapor etme yetkisine sahip olduğuna dikkat çekmek gerekir. FTD'de hakemin bazı disiplin uygulamalarına bağlı olarak disiplin kurullarının (Amatör Futbol Disiplin Kurulu, Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu, İl Disiplin Kurulu) ilave yaptırımlara karar vermesi de öngörülmekte böylece aynı fiile ilişkin mükerrer cezalandırma söz konusu olabilmektedir. Örneğin, bir oyuncuya, sert ve ciddi faulü veya şiddetli hareketi sebebiyle kırmızı kart gösterilmesi (kural dışı hareketler, m. 43) veya bir müsabakada aynı takım oyuncularının çok sayıda sarı veya kırmızı kart görmesi (takım halinde sportmenliğe aykırı hareket, m. 40) ek disiplin yaptırımlarıyla karşılanabilmektedir. Belirtmek gerekir ki disiplin kurulu, şahısta hata dışında hakemin disiplin uygulamalarını (sarı kart ve kırmızı kart) ve sonuçlarını ortadan kaldırma yetkisine sahip değildir (m. 86/2-3). Buna karşılık disiplin hükümlerine aykırı davranışlarda, hakemin durumu görmemesi nedeniyle bir karar vermemiş olması disiplin cezalarının verilmesine engel teşkil etmemektedir (m. 4/3).

FDT'nin "Amaç" başlıklı 1. maddesi talimatın amacını, 1) Amatör ve profesyonel futbol faaliyetlerinde disiplini sağlama, 2) Disiplin kurullarının oluşumunu, çalışma usul ve esaslarını saptama ve 3) Disiplin ihlali oluşturan fiilleri, bunların cezalarını ve cezaların infazını belirleme olarak düzenlemektedir. Talimatın kapsamını TFF tarafından düzenlenen veya TFF'nin yetki alanına giren tüm müsabakalar ve futbolla ilgili tüm hususlar oluşturmakta ve futbol kulüpleri başta olmak üzere kulüp yöneticileri, müsabaka görevlileri, futbolcular, teknik görevliler ve taraftarlar gibi çeşitli gerçek kişiler kapsama girmektedir (m. 3).¹⁷

Talimatın genel hükümlerine bakıldığında, "Temel İlkeler" başlıklı 4. maddede, disiplin cezalarının konusunu, kulüplerin veya gerçek kişilerin; sportmenliğe, oyun kurallarına ve TFF kararlarına ve talimatlarına aykırı davranışlarının oluşturduğu ifade edilmiştir. Dikkat edilirse sportmenliğe aykırı davranışlar, disiplin ihlallerinin esasını teşkil etmektedir. Aynı maddede disiplin cezalarının belirlenmesi bakımından, daha önce de değinildiği gibi belirlilik ilkesinden ayrılan bir düzenleme olarak özel şartların varlığı halinde talimattaki cezaların ağırlaştırılabileceği veya hafifletilebileceği öngörülmüştür (m. 4/2). Mevcut cezalar ise somut olayın objektif ve sübjektif tüm şartları, ihlalde bulunan kişinin kusur derecesi, ağırlaştırıcı ve hafifletici tüm nedenler değerlendirilmek suretiyle belirlenecektir (m. 4/4). Esasen somut olayın objektif ve sübjektif şartları, disiplin ihlalinin tüm unsurlarını kapsar şekilde yorumlanabilir.

Talimatın 5. maddesinde disiplin ihlalinin manevi unsurunun, aksi açıkça belirtilmedikçe kast veya taksir olduğu belirtilmekle birlikte devam eden maddelerde oldukça geniş objektif sorumluluk hallerine yer verilmektedir. Buna göre kulüpler; futbolcularının, görevlilerinin, başkanlarının, onursal başkanlarının, yöneticilerinin, çalışanlarının, üyelerinin, özel güvenlik görevlilerinin ve taraftarlarının ihlallerinden dolayı "objektif" olarak sorumludur. Bu bağlamda ev sahibi kulüp, müsabakanın oynanacağı stadyum ve çevresinin düzenini ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup kulüpler, müsabaka öncesinde, esnasında ve sonrasında meydana gelebilecek her türlü olaydan sorumlu tutulmuştur (m. 6). Benzer şekilde disiplin ihlallerinin faillerinin şahsen belirlenememesi halinde disiplin cezasının, faille-

¹⁷ Talimat kapsamındaki kişiler bentler halinde sayılmıştır: a) Kulüpler, başkanları, onursal başkanları, yöneticileri ve çalışanları, b) Müsabaka görevlileri, c) Amatör ve profesyonel futbolcular, ç) Teknik adamlar, d) Müsabaka organizatörleri ve futbol menajerleri, e) Taraftarlar, f) Bir müsabaka veya etkinlik kapsamında görevlendirilmiş kişiler, g) Futbolda görevli diğer kişiler.

rin mensubu olduğu kulübe verileceği öngörülerek şahsilik prensibinden ayrılan ve kulüpleri başkasının fiilden sorumlu tutan bir hükme yer verilmiştir (m.7).

Bundan başka talimatın 8 ila 10. maddelerinde disiplin ihlallerinin özel görünüş biçimleri olarak teşebbüs (cezada indirimi zorunluluğu), iştirak (geniş fail sistemi) ve içtima (gerçek içtima ve fikri içtima, fikri içtimada ceza artırımı) hükümleri düzenlenmiştir. Devamında ise tekerrür (aynı ihlal bağlamında özel tekerrür ve ağırlaşmış özel tekerrür, m. 11), haksız tahrik (zorunlu ceza indirimi, m. 12) ve takdiri indirim nedenleri (cezayı hafifletici herhangi bir neden, m. 13) öngörülmüştür. Bunlara ilave olarak soruşturma ve ceza (infaz) zamanaşımı ve zamanaşımını kesen sebepler (m. 14-16) de genel hükümler arasında hüküm altına alınmıştır.

Talimatın kendi içindeki sistematığında, disiplin cezaları genel hükümleri takiben ayrı bir bölümde maddeler halinde sıralanmıştır. Burada belirli bir disiplin ihlalden bağımsız, ceza türlerini içeren genel bir düzenleme mevcut olup bu haliyle söz konusu maddelerin esasen genel hükümler içinde bir alt bölüm olarak öngörülmesi daha isabetli olacaktır. Disiplin cezaları olarak ise; 1) İhtar, 2) Kınama, 3) Para cezası, 4) Ödüllerin iadesi, 5) İhraç, 6) Müsabakadan men, 7) Soyunma odası ve yedek kulübesine giriş yasağı, 8) Stadyuma giriş yasağı, 9) Hak mahrumiyeti, 10) Lisansın askıya alınması, 11) Transfer yasağı, 12) Saha kapatma, 13) Müsabakaya girişin engellenmesi, 14) Seyircisiz oynama, 15) Hükmen mağlubiyet, 16) Puan indirme, 17) Bir alt lige düşürme ve 18) İkame ve ilave cezalar söz konusudur (m. 17-35).

II. ÖZEL HÜKÜMLER

A. 6222 sayılı Kanun'daki Suç ve Kabahatler ile FDT'deki Disiplin İhlallerinin İlişkisi

Toplamda 25 maddeden oluşan 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinden itibaren Kanun'un kalan hükümlerinde, birkaç madde dışında çeşitli suç ve kabahat tipleri düzenlenmektedir. FDT'nin de 36. maddesinden 61. maddesine kadar çok sayıda disiplin ihlaline yer verilmektedir. Söz konusu hükümler mukayese edildiğinde, her iki düzenlemedeki haksızlıklar arasında üç farklı ilişki ihtimali karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisini, "yalnızca suç veya kabahat teşkil edip disiplin ihlali oluşturmayan fiiller" oluşturmaktadır. Kanun'un 15/5 maddesinde öngörülen elektronik kart sahteciliği buna örnek gösterilebilir.

İkinci ilişki biçimi, ilk ihtimalin tam aksi yöndeki durum olup “yalnızca disiplin ihlali teşkil edip suç veya kabahat oluşturmayan fiiller” bu kapsamda yer almaktadır. FTD'deki milli müsabakaya katılmama (m. 51) veya davranış kurallarına aykırılık (m. 55) bu hale örnek verilebilir. Nihayet üçüncü ve son ihtimal ise “hem suç veya kabahat hem de disiplin ihlali oluşturan fiiller” şeklinde olup aşağıda esasen bu fiiller mukayese edilecektir.

B. Suçlar ile Disiplin İhlallerinin Mukayesesi

1. Şike ve Teşvik Primi Suçu ile Müsabaka Sonucunu Etkileme Disiplin İhlali

6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinde düzenlenen şike ve teşvik primi suçu, FTD'nin 56. maddesinde öngörülen müsabaka sonucunu etkileme disiplin ihlaliyle mukayese edilebilir. Buna göre, “müsabaka sonucunu etkilemek amacıyla kazanç veya sair menfaat sağlama veya bu konuda anlaşma yapma” şike ve teşvik primi suçu oluştururken disiplin ihlali bakımından “müsabaka sonucunu veya sürecini hukuka ve spor ahlakına aykırı şekilde etkileme” yasaklanmaktadır. Her iki düzenlemeye bakıldığında, tamamlanmış halleri itibariyle suç açısından müsabaka sonucunun etkilenmesinin bir netice olarak gerçekleşmesi gerekmeyip yalnızca failin bunu amaçlaması yeterliyken, disiplin ihlalinde müsabaka sonucunun veya “sürecinin” etkilenmesi neticesinin ortaya çıkması şarttır.¹⁸ Buna karşılık suçun oluşumu için söz konusu amaçla kazanç veya sair bir menfaat sağlanması veyahut en azından bu yönde anlaşmaya varılması gerekliyken disiplin ihlalinde menfaat sağlama unsuru bulunmamaktadır.¹⁹

Bundan başka suç bakımından menfaat sağlayanların yanı sıra kendisine menfaat sağlanan veya müsabakanın anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkı sağlayanlar da fail olarak cezalandırılmaktadır. Disiplin ihlalinde müsabaka sonucunu/sürecini etkilemek yasaklandıktan sonra bu yasağı ihlal edenler fail olarak gösterildiğinden ve menfaat sağlama bir unsur olmadığından (keza iştirak düzenlemesinde geniş fail sistemi benimsendiğinden, m. 9) sürece katılan herkesin fail olarak sorumlu tutulabilecekleri söylenebilir.

¹⁸ Bahsi geçen neticenin meydana gelmemesi halinde ise aşağıda ayrıca değinilecek olan teşebbüs hükümleri devreye girecektir.

¹⁹ Kuşkusuz somut olayda menfaat sağlanmış veya vaat edilmiş de olabilir. Ancak bu hususun mevcut olup olmaması disiplin ihlalinin oluşumunda önemsizdir. Öte yandan bu ihlale teşebbüste, menfaat sağlama amacının varlığına, teşebbüsün ağırlığını belirlemede önem atfedildiğine (m. 56/2-b) dikkat çekmek gerekir.

Suç karşılığı uygulanacak yaptırım, 1 ilâ 3 yıl hapis ve 20 bin güne kadar adli para cezası olarak öngörülmüştür. TCK m. 53'teki hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olan hak yoksunlukları da devreye girebilecektir.²⁰ İlginç bir düzenleme olarak ise bu suçun bir tüzel kişinin (spor kulübünün vs.) yararına işlenmesi halinde tüzel kişilere özgü güvenlik tedbiri (TCK m. 60) yerine, kabahatlere özgü bir yaptırım olan idari para cezasına yer verilmesi dikkat çekmektedir.²¹ Disiplin ihlalinde ise gerçek kişilere sürekli (3 yıldan fazla, m. 25) hak mahrumiyeti cezası verilirken failin kulüp yöneticisi olması halinde ilgili kulübe bir alt lige düşürme cezası (m. 35) verilmesi, ayrıca takdiri olarak para cezasına da hükmedilmesi söz konusudur.

Suç düzenlenmesinde suçun tamamlanması anlaşmaya kadar geri çekilince suça teşebbüs bunun öncesine götürülmüş ve menfaat vaadi veya teklifine rağmen anlaşmanın gerçekleşmemesi TCK'nın teşebbüs hükümleri kapsamında değerlendirilmiştir. Disiplin ihlaline teşebbüs halinde ise gerçek kişilere sürekli hak mahrumiyeti cezası yerine 1 ilâ 3 yıla kadar müsabakadan men veya hak mahrumiyeti cezası öngörülmüş, kulübe ise talimattaki disiplin cezalarından birinin verilebileceği düzenlenmiştir. Ağır ihlallerde, örneğin, yöneticinin bahis oyunlarında kendisine veya başkasına menfaat sağlama amacı varsa kulübe en az 12 puan indirme cezası verilecektir.

Suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerine bakıldığında, suçun "kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle" işlenmesi hali ile disiplin ihlalinin "hakemler" tarafından işlenmesi durumu mukayese edilebilir. Söz konusu nitelikli şekilde ceza yarı oranında artırılırken, disiplin ihlalinde, ihlali gerçekleştiren veya ihlale teşebbüs eden hakemlere sürekli hak mahrumiyeti cezası öngörülmüş, teşebbüs ile tamamlanmış hal arasında ayırım yapılmamıştır.

Suçun "bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi" cezanın yarı oranında indirilmesini gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiş-

²⁰ Nitekim maddeye sonradan eklenen 11. fıkrada bu husus açıkça ifade edilmiş, TCK m. 53/1-d'de sayılan tüzel kişiliklere ilave olarak spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev almaktan yasaklanmaya da yer verilmiştir.

²¹ Benzer parçalı veya karma düzenleme biçimi (suç dolayısıyla tüzel kişiye kabahat yaptırımı olan idari para cezası uygulanması), KabK m. 43/A ve 43/B maddelerinde de yer almaktadır.

ken disiplin ihlalinde "teşvik primi verilmesinin" de müsabaka sonucunu etkileme yasağı kapsamında olduğu belirtilmiş, yaptırımında herhangi bir fark gözetilmemiştir. Bununla birlikte Kanun'da, a) Milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla, b) Spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla prim verilmesi veya vaadinde bulunulması hali suçun kapsamı dışında tutulmuş, başka bir deyişle özel hukuka uygunluk nedenlerine yer verilmiştir. Disiplin ihlalinde bu şekilde bir düzenleme bulunmama ile beraber müsabaka sonucunu veya sürecini "hukuka veya spor ahlakına aykırı şekilde" etkilemek yasaklandığından burada da aynı sonuca varmak mümkündür. Farklı bir anlatımla örneğin, kulübün kendi oyuncularına teşvik primi vermesi, hukuka veya spor ahlakına aykırı sayılmayabilecektir.

Nihayet, Kanun'daki "müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez" şeklindeki etkin pişmanlık hükmü ile disiplin ihlalinde müsabaka sonucunu veya sürecini etkilemek için "kendisi ile irtibata geçilen" kişinin durumu TFF'ye bildirmekle yükümlü kılınması hükmü karşılaştırılabilir. Her ne kadar disiplin ihlali açısından burada cezayı kaldıran bir etkin pişmanlık hali söz konusu değilse de hükmün, fiilin daha ileri aşamaya geçmesini önleme noktasında benzer bir amaca hizmet ettiği söylenebilir.

2. Spor Alanlarına Yasak Madde Sokulması ve Müsabaka Düzeninin Bozulması Suçları ile Talimatlara Aykırılık veya Saha Olayları Disiplin İhlalleri

6222 sayılı Kanun'un 12. maddesinde belirli spor alanlarına²² birtakım maddelerin sokulması yasaklanmış, 13. maddede de bu yasağa aykırı olarak bazı maddelerin yine aynı spor alanlarına salt sokulması veya bunlarla yahut sokulması yasak olmayan maddelerle müsabaka düzeninin bozulması farklı cezaları gerektiren suçlar olarak düzenlenmiştir. Buna göre, sırf yasak maddelerin belirli spor alanlarına sokulmasına dair suçlar; 1) Ruhatsız bulundurulması esasen suç olan silahları belirli spor alanlarına sokma (m. 13/1), 2) Esasen bulundurulması suç olmayan kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri belirli spor alanlarına sokma (m. 13/2) veya 3) Söz konusu (bulundurulması

²² Maddede, Kanun'un 3. maddesindeki "spor alanı" tanımına giren tüm yerler değil, "müsabaka, seyir, özel seyir ve antrenman alanları ile takım veya taraftarların toplu olarak seyahat ettikleri araçlar" bu kapsamda sayılmıştır.

esasen suç oluşturmayan) maddeleri, "seyircilere temin etmek maksadıyla" belirli spor alanlarına sokma veya bu yerlerde "seyircilere temin etme" (m. 13/3) fiillerinden oluşmaktadır. Bu suçlarla TFF'nin çeşitli müsabaka statülerinde yer alan güvenlik düzenlemeleri ve bunlara uyulmamasını disiplin yaptırımıyla karşılayan FDT'nin 46. maddesindeki "talimatlara aykırılık" disiplin ihlali mukayese edilebilir.

Örneğin, Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsü'nün "Güvenlik" başlıklı 9. maddesinin beşinci fıkrasında; "*Stadyumlarda, her türlü silah, kesici veya delici alet veya sis bombası, ses bombası, maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek veya müsabaka düzenini bozabilecek diğer maddeler, vuvuzela veya onun meydana getirdiği desibel seviyesine yakın bir seviyeye ulaşabilecek diğer nesnelere ile çevreyi kirletecek nitelikte rulo, lazer pointer, selfi çubuğu ve benzeri cisimler bulundurulamaz, satılamaz ve atılamaz." denilmektedir. Her ne kadar burada suç düzenlemesine nazaran daha kapsamlı bir yasak madde sayımı söz konusuysa da suçun yer bakımından uygulama alanının stadyumlarla sınırlı olmadığına, yukarıda da değinildiği üzere takım veya taraftarların toplu olarak seyahat ettikleri araçları da içerdiğine dikkat çekmek gerekir.*

Yasak maddelerin salt belirli spor alanlarına sokulmasının suç olarak düzenlenmesinden başka, 1) Esasen bulundurulması suç olmayan yasak maddeleri (m. 13/4) veya 2) Sokulması yasak olmayan maddeleri (m. 13/5) kullanarak "müsabaka veya antrenman düzeninin bozulmasına sebebiyet verme" iki ayrı suç tipi şeklinde düzenlenmiştir. Bu fiiller, FDT'nin 52. maddesindeki "saha olayları" disiplin ihlaliyle karşılaştırılabilir. Buna göre stadyumlarda düzen veya disiplinin ya da müsabakanın olağan akışı içinde oynanmasının veya güvenliğinin sağlanmasına ilişkin kuralları bireysel veya toplu bir biçimde ihlal edilmesi söz konusu disiplin ihlalini oluşturmaktadır.

Saha olayları disiplin ihlali, ilgili suçlara da konu olabilen maddelerin (örneğin, patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddelerin veya bozuk para, plastik su şişesi/bardağı, çakmak gibi maddelerin) kullanımı suretiyle gerçekleştirilebileceği gibi tribünlerdeki koltukların kırılması, bunların sahaya atılması veya kişilerin sahaya girmesi vb. yollarla da oluşabilir. Bu yönüyle disiplin ihlalinin suçlara nazaran daha geniş işleniş biçimlerinin olduğu söylenebilir. Keza saha olayları disiplin ihlali sebebiyle kişilere müsabakadan men veya sürekli hak mahrumiyeti cezası uygulanabildiği gibi objektif sorumluluk örneği olarak seyircisi, mensupları, futbolcuları nede-

niyle kulüplere de çeşitli ağırlıklarda yaptırımlar söz konusu olabilmektedir. Ayrıca elektronik bilet uygulaması bağlamında kart blokesi suretiyle saha olaylarına karışanların bulunduğu bloklar bazında taraftarların müsabakaya girişleri engellenebilmektedir.

Son olarak belirli spor alanlarına uyuşturucu veya uyarıcı madde ve ilgili düzenlemelere aykırı alkollü içecek sokma 30 gün adli para cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun FDT'deki karşılığı, ilgili müsabaka statüsü hükümlerine uymama noktasında talimatlara aykırılık (m. 46) disiplin ihlalidir. Gerçekten de örneğin, Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsünün "Stadyumların Düzeni" başlıklı 5. maddesinin onuncu fıkrasında, stadyum içerisinde alkollü içecek bulundurulması ve satılması yasaklanmıştır.

3. Tehdit veya Hakaret İçeren Tezahürat Suçları ile Çirkin ve Kötü Tezahürat ve Talimatlara Aykırılık Disiplin İhlalleri

6222 sayılı Kanun'un, "Tehdit veya hakaret içeren tezahürat" başlıklı 14. maddesinde, spor alanlarında belirli bir kişiye matufiyeti şart olmaksızın aleni tehdit veya hakaret ile toplum kesimleri arasında fark gözeterek hakaret olmak üzere, daha ağır cezayı gerektiren başka suçlara nazaran tali nitelikte ve şikâyetin aranmadığı iki ayrı suça yer verilmiştir. Bu suçların yazılı pankart taşınması veya asılması ya da duvarlara yazı yazılması suretiyle işlenmesi cezayı artıran nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Maddenin son fıkrasında ise söz konusu suçların her türlü yazılı, görsel, işitsel veya elektronik kitle iletişim aracıyla işlenmesi hâlinde de bu hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür.

Mezkûr suçlar, FDT'nin 53. maddesinde düzenlenen "çirkin ve kötü tezahürat" (m. 53) disiplin ihlaliyle mukayese edilebilir. Buna göre (belirli bir kişiye matuf olması gerekmeksizin) stadyumlarda "topluluk halinde" söz veya hareketlerle ya da benzeri araçlar ile "aşağılayıcı, tahrik veya taciz edici nitelikte" tezahüratta bulunulması, devamlılık kıstası uygulanmaksızın yasaklanmış olup yasağa aykırılık halinde yine bir objektif sorumluluk örneği olarak öncelikle kulüplere yaptırım uygulanmaktadır. Elektronik bilet uygulaması çerçevesinde kartların bloke edilmesi yoluyla yasağa aykırı davranan bloklardaki taraftarların da sonraki müsabakaya girişleri engellenmektedir (kart blokajı cezası). Burada dikkat çekilmesi gereken en önemli husus, yaptırımın münferit olarak çirkin ve kötü tezahüratta bulunan taraftarlara değil, öncelikle kulübe ve ilave olarak blok halinde taraftarlara uygulanıyor olmasıdır. Şahsilik ilkesini de ihlal eder düzeyde objek-

tif sorumluluğu ifade eden bu düzenlemede, tezahüratın “topluluk halinde” yapılması aranarak bir ölçüde sınırlama yapılmıştır.²³ İlave olarak eğer kulüp, söz konusu tezahüratın önlenmesi için azami gayreti gösterdiğini ya da olayların üçüncü kişilerce kötü niyetli olarak gerçekleştirildiğini yeterli ve inandırıcı kanıtlarla ispat ederse kendisine ceza verilmeyebilecektir (m. 53/7). Bu fiillerin tekrarının önlenmesi bakımından ilginç bir örnek olarak Almanya’da, fail odaklı bir yaklaşımın öncelendiği, bilhassa kulüplerin failleri saptayarak bunlara rücu etmesinin teşvik edildiği ve bu duruma disiplin hukukunda da sonuç bağlandığı görülmektedir.²⁴

Belirtmek gerekir ki suç düzenlemesinde tehdit veya hakaretin münferiden veya grup halinde işlenebileceği öngörüldüğü gibi fiilin işlenme yeri de stadyumlarla sınırlı olmayıp oldukça geniş bir içeriği olan spor alanlardır. Bundan başka aynı disiplin ihlali kapsamında, çirkin ve kötü tezahürat fiillerinin “ırkçılık” içermesi veya “etnik veya bölgesel ayrımcılık içeren ya da herhangi bir takımın mensuplarını veya taraftarlarını suç failleri veya suç örgütleriyle özdeşleştirecek şekilde toplu olarak tezahürat yapılması” bir anlamda daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller olarak düzenlenmiştir. İlgili suç tipinde ise spor alanlarında toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret edilmesinden bahsedilmiş hem yer hem de hakarete konu ayrımcılık türleri daha geniş düzenlenmiştir.²⁵

Öte yandan suçların yazılı pankart taşınması veya asılması ya da duvarlara yazı yazılması şeklindeki nitelikli disiplin ihlalinde özel olarak düzenlenmiş değildir. Her ne kadar FDT m. 53’te “benzer araçlarla” tezahüratta bulunulmasından söz edilmişse de herhangi bir tezahürat yapılmaksızın salt pankart asılması veya taşınması madde kapsamına girmeyebilir. Bu noktada müsabaka statülerinde hükümlere rastlanmakta ve bunlara

²³ Kulübün objektif sorumluluğunun yanı sıra taraftarlar açısından da başkasının fiilinden sorumluluk söz konusu olabilir. Zira kart blokajının blok bazında uygulanıyor olması noktasında aynı blokta yer alsa da tezahüratta bulunan topluluğa dâhil olmayan kişilerin de müsabakaya girişleri engellenebilmektedir. Bu konuda FDT m. 53/3’te bir istisna göze çarpmaktadır. Buna göre “çirkin ve kötü tezahüratta bulunamayacak engelli seyirciler”, (örneğin, sağır ve dilsizler) hakkında kart blokajı cezası uygulanmayacaktır. Esasen çirkin ve kötü tezahürat, çoğunlukla sözle işlenen bir fiilse de talimata göre “hareketlerle veya benzeri araçlar ile” de işlenebilir.

²⁴ Bu konuda bkz. <https://www.dfb.de/fileadmin/_dfbdam/175970-Richtlinie_Kontrollausschuss.pdf>.

²⁵ FDT’nin “Ayrımcılık ve ideolojik propaganda” başlıklı 42. maddesinde, hakareten bağımsız olarak “ırk, dil, din, etnik köken ayrımcılığı veya herhangi bir şekilde ayrımcılık yaparak insanlık onurunu zedeleme” ayrı bir disiplin ihlali olarak hüküm altına alınmıştır.

uyulmaması "talimatlara aykırılık" (m. 46) disiplin ihlalini gündeme getirebilmektedir. Örneğin, Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsünün "Tribün Düzenlemesi" başlıklı 8. maddesinin on birinci fıkrasında, "*Müsabakalarda spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilemez ve yazılı doküman dağıtılamaz. Ayrıca müsabaka alanına veya yakın çevresine bu mahiyette afiş veya pankartlar asılamaz.*" hükmü yer almaktadır.

Nihayet Kanun'un 14. maddesinin son fıkrasındaki suçların kitle iletişim araçlarıyla işlenmesi halinin, stadyumlarla sınırlı düzenlemeler içeren mukayese konusu disiplin ihlallerinin kapsamına girmediğini ifade etmek gerekir. Ancak bu fiillerin taraftarlar yerine futbolcular, kulüp yöneticileri, teknik ve idari kadroda görevli kişiler tarafından işlenmesi halinde matufiyet durumuna göre, FDT'nin "sportmenliğe aykırı hareket" (m. 36); "hakem ve diğer müsabaka görevlileri hakkında açıklamalar" (m. 38) ve "kişilik haklarına saldırı, hakaret, tehdit" (m. 41) disiplin ihlalleri oluşabilir.

4. Müsabaka ve Seyir Alanlarına Usulsüz Seyirci Girişi Suçları ile Usulsüz Seyirci Alma Disiplin İhlali

6222 sayılı Kanun'un "Müsabaka ve seyir alanlarına usulsüz seyirci girişi" başlıklı 15. maddesinde seyirci girişiyle ilişkili birden çok suç tipi düzenlenmektedir. Öncelikle biletsiz olarak müsabaka ve seyir alanına girilmesi veya kendisine ait elektronik kartın başkasına kullandırılması adli para cezasını gerektiren fiiller olarak öngörülmüştür. Buna karşılık usulsüz olarak seyirci kabul edilmesi veya kabul edilmesinin sağlanması hapis cezasını gerektiren bir suçtur. Bunların dışında elektronik kart sahteciliğine ilişkin fiiller ile usulsüz olarak veya değerinin üzerinde bilet satışı yapılması diğerlerine nazaran daha ağır cezalarla karşılanmıştır.

FDT'de öngörülen usulsüz seyirci alma (m. 49) disiplin ihlali, suç teşkil eden mezkûr fiillerin bir kısmına tekabül edebilecek bir içeriğe sahiptir. Buna göre, stadyuma giren seyirci sayısı hakkında gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi, beyanda bulunulması, stadyuma seyircinin biletsiz olarak veya bilet yerine herhangi bir belge ile sokulması, stadyuma veya tribüne kapasitesi üzerinde seyirci alınması veya benzeri fiillerle menfaat sağlanması disiplin ihlalini oluşturmakta olup kulüplere para cezası uygulanmaktadır. Dikkat edilirse burada seyircilerin stadyuma usulsüz girmesi değil, bunların usulsüz olarak (biletsiz olarak veya başka bir belgeyle yahut kapasite üstünde) sokulması, hatta benzeri fiillerle menfaat sağlanması kulüpler bakımından yaptırım altına alınmaktadır.

Yine aynı disiplin yaptırımı kapsamında, misafir kulüp seyircisine kendi seyircisine uyguladığı en düşük bilet fiyatının %30'undan fazla fiyat uygulayan, seyircisiz oynanan müsabakalarda misafir kulüp seyircilerine son beş resmi müsabakada belirlenen misafir tribün bilet fiyatlarının ortalamasından daha fazla bilet fiyatı belirleyen veya benzeri fiillerle menfaat sağlayan kulüplere daha ağır para cezası öngörülmüştür. Burada usulsüz veya değerinin üstünde bilet satma suçuyla mukayese yapmak gerekirse, suç tipinde yetkili olmayan kişilerce gerçekleştirilen ve karaborsacılık olarak tabir edilebilecek fiiller cezalandırılırken disiplin ihlalinde bir nevi yetkili kişinin yetkisini veya hâkim durumunu kötüye kullanması söz konusudur.

5. Yasak Alanlara Girme Suçu ile Saha Olayları veya Hakem Soyunma Odasının ve Koridorlarının Güvenliği veya Talimatlara Aykırılık Disiplin İhlalleri

Yasak alanlara girme suçu, Kanun'un 16. maddesinde, müsabaka için seyircilerin kabulüne başlanmasından itibaren müsabaka sonrası tamamen tahliyesine kadarki zaman zarfı içerisinde, yetkisiz olarak "müsabaka alanına, soyunma odalarına, odaların koridorlarına, sporcu çıkış tünellerine" (yasak alanlara) girilmesi şeklinde hapis veya adli para cezasını gerektiren bir fiil olarak düzenlenmiştir. Fiilin müsabakanın seyrini veya güvenliğini bozması halinde ise yalnızca ve daha ağır hapis cezası öngörülmüştür.

Söz konusu suç ile daha önce değinilen saha olayları (m. 52) disiplin ihlali mukayese edildiğinde, saha olaylarının, sahaya yabancı madde atılmasından, tribünlerdeki koltuklara zarar verilmesine ve bu kapsamda yetkisiz olarak sahaya girilmesine kadar geniş bir muhtevaya sahip olduğu tekrar vurgulanmalıdır. Bu bağlamda seyircilerin anılan yasak alanlara girmesi halinde ilgili futbol kulübüne, duruma göre para cezası, saha kapatma ve seyircisiz oynama cezalarından biri veya bunların hepsi uygulanabilmektedir. Maddede para cezasının alt ve üst sınırları keza diğer iki cezanın sayısı belirli olmadığı gibi cezalardan hangisinin seçileceği de sınırlanmış değildir. Bunun tek ölçütü, maddede de ifade edildiği üzere "olayın ağırlığı" olup mukayese konusu suçun nitelikli halindeki gibi fiilin müsabakanın seyrini veya güvenliğini bozması ve bu etkinin ciddiyeti, süresi vb. hususlar belirleyici olacaktır. Ağır hallerde para cezası yerine veya onunla birlikte diğer iki ceza veya yalnızca (bir veya birden fazla müsabakayı kapsayan) saha kapatma veya seyircisiz oynama yaptırımını uygulanabilmektedir.

Bundan başka belirli alanlarda bulunabilen (bu manada akredite olan) kişilerin, yetkili (akredite) olmadıkları bazı alanlarda bulunmaları, öncelikle "talimatlara aykırılık" (m. 46) disiplin ihlalinini gündeme getirebilir. Örneğin, Akreditasyon Talimatı'nın 7/1-c maddesine göre akredite kişiler, akredite edilmedikleri alanlarda bulunmamak, müsabakanın güvenliğini tehlikeye sokacak hareketlerden kaçınmak, seyir zevkini bozacak ve görüntü kirliliği yaratacak şekilde saha içerisinde dolaşmamak, oyuncular, hakemler, teknik görevliler ve izleyiciler gibi kişilere sözlü ve fiziki müdahalede bulunmamakla yükümlüdür. Bu noktada daha özel bir düzenleme olarak "hakem soyunma odasının ve koridorlarının güvenliği" (m. 39) disiplin ihlaline bakıldığında, akredite olmayan kulüp yöneticilerinin hakem soyunma odası koridorlarına girmeleri, 30 ila 60 günlük hak mahrumiyeti cezasıyla cezalandırılmaktadır. Fiilin aynı zamanda Akreditasyon Talimatı'na aykırılık teşkil etmesi halinde ayrıca bu nedenle de yaptırım uygulanması öngörülmüştür (gerçek içtima).

6. Spor Alanlarında Taşkınlık Yapılması ve Tesislere Zarar Verilmesi Suçları ile Saldırı veya Kavga veya Saha Olayları Disiplin İhlalleri

6222 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca spor alanlarında kasten yaralama veya mala zarar verme suçlarının işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın ilgili suçlardan dolayı verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır. Spor alanları ve bu alanlardaki eşya da mala zarar verme suçu bakımından kamu malı hükmünde kabul edilmiştir. Ayrıca müsabaka, antrenman veya seyir alanlarına ve bu alanlardaki eşyaya zarar verilmiş olması halinde, meydana gelen zararların tazmini hususunda zarar veren kişiler ve onların taraftarı olduğu spor kulübü meydana gelen zarardan müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiş, zararı gideren spor kulübünün sorumlu taraftarlarına rücu hakkı saklı tutulmuştur.

Spor alanlarında kasten yaralama suçunun işlenmesi, FDT'nin "saldırısı" (m. 44) ve "kavga" (m. 45) disiplin ihlalleriyle mukayese edilebilir. Her iki disiplin ihlalinin faileri, futbolcular, kulüp yöneticileri, görevliler ve diğer kişiler (teknik ve idari kadro) olup mağdurları ise yine kişilerin yanı sıra saldırı fiilinde nitelikli hal olarak TFF mensupları ve müsabaka görevlileri olabilmektedir. Kavga disiplin ihlali, daha ağır cezayı gerektiren saldırı fiiline nazaran tali nitelikte bir norm olup özellikle saldırıyı başlatanın belli olmadığı olayları kapsamına almaktadır.

Mala zarar verme suçunu oluşturan fiiller ise daha önce de değinilen "saha olayları" (m. 52) disiplin ihlaliyle karşılaştırılabilir. Oldukça geniş bir kap-

sama sahip olan bu disiplin ihlalinde, örneğin seyirciler tarafından tribünlerdeki koltuklar başta olmak üzere stadyumdaki çeşitli eşyalara zarar verilmesi, ilgili kulübe, zararın ağırlığına göre takdir edilecek para cezası, saha kapatma veya seyircisiz oynama cezalarının verilmesine sebep olabilecektir. Bunlara ilave olarak seyircilere blok bazında kart blokajı cezası da uygulanabilmektedir. Maddede ayrıca Kanun'daki düzenlemeye benzer şekilde, meydana gelen maddi zararın sorumlulara tazmin ettirileceği de öngörülmüştür.

C. Kabahatler ile Disiplin İhlallerinin Mukayesesi

1. Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi Kabahatleri ile Talimatlara Aykırılık veya Usulsüz Seyirci Alma Disiplin İhlalleri

6222 sayılı Kanun'un 21. maddesinde birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, idari para cezasıyla cezalandırılan kabahatler olarak düzenlenmiştir. Bu yükümlülüklerin bir kısmı TFF'nin müsabaka statülerinde de yer almakta olup bunlara uyulmaması "talimatlara aykırılık" (m. 46) disiplin ihlalinin gündeme getirebilecektir. Söz konusu yükümlülüklerden bazıları ise "usulsüz seyirci alma" (m. 49) disiplin ihlaliyle mukayese edilebilir.

Buna göre, 1) Müsabakalarda yeterli sayıda özel güvenlik görevlisi buldurumama (m. 21/1); 2) Güvenlik ve faileri tespit için kamera ve benzeri teknik donanımları kurmama (m. 21/2, 5/5); 3) Bekletme odası veya kontrol odası oluşturmama (m. 21/2, 5/7) kabahatleri, talimatlara aykırılık disiplin ihlaliyle karşılaştırılabilir. Örneğin, Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsü'nün "Güvenlik" başlıklı 9. maddesinin ikinci fıkrasında, ev sahibi kulüplerin müsabakalarda, yeterli sayıda özel güvenlik görevlisini belirlenen saatler içerisinde stadyum içerisinde ve çevresinde görevlendirmek zorunda oldukları belirtilmiştir.

Güvenliğe ilişkin bu yükümlülüklerle aykırılıktan başka, 1) Elektronik bilet kontrolü yapmama (m. 21/1, 5/4) ve 2) Elektronik bilete geçmemiş seyir alanlarına biletsiz veya kapasite üstü seyirci alma (m. 21/3) kabahatleri ise usulsüz seyirci alma disiplin ihlaliyle karşı karşıyadır.

2. Şiddete Neden Olabilecek Açıklamalar Kabahatleri ile Sportmenliğe Aykırı Hareket Disiplin İhlali

6222 sayılı Kanun'un 22. maddesine göre, sporda şiddeti teşvik edecek şekilde basın ve yayın yoluyla açıklamada bulunan kişilere, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde idari para cezası ve idari tedbir olarak seyirden yasaklanma yaptırımları uygulanır. Söz konusu kabahatin faili kulüp veya federasyon yöneticisi ise ceza beş katına kadar artırılır (m. 22/1-3). Bundan baş-

ka sporda şiddeti teşvik edecek açıklamaların, haber verme ve eleştiri hakkının sınırları aşarak yayımlanması halinde, ilgili basın ve yayın organının işleticisi olan gerçek veya tüzel kişiye de idari para cezası verilmesi söz konusudur. Mezkûr açıklamaların tekrar tekrar yayımlanması, haber verme hakkının sınırları aşma olarak kabul edilmektedir (m. 22/4).

Şiddete neden olabilecek açıklamalar yapma kabahati, FDT'nin 36. maddesinde düzenlenen "sportmenliğe aykırı hareket" disiplin ihlaliyle mukayese edilebilir. Buna göre basın ve yayın organları ya da sosyal medya aracılığıyla sporda şiddet veya düzensizliği teşvik eden veya taraftar eylemlerine sebebiyet verebilecek mahiyette sportmenliğe, spor ahlakına veya fair-play anlayışına aykırı açıklama ya da beyanlarda bulunulması disiplin ihlalini oluşturmaktadır. İhlal dolayısıyla futbolculara, kulüp yöneticilerine veya teknik ve idari kadroda görevlilere çeşitli disiplin yaptırımları uygulanabilmektedir. Bu açıklamaların kulüplerin basın yayın organları (özellikle resmi internet siteleri ve kulüp televizyonları) veya sosyal medya hesapları aracılığı ile gerçekleştirilmesi halinde kulüplere de para cezası verilebilmektedir. Ayrıca açıklamanın herhangi bir isim belirtilmeksizin veya yönetim kurulu tabiri kullanılarak gerçekleştirilmesi halinde açıklamayı yapan kulübün başkanına da yaptırım uygulanmaktadır.

SONUÇ

Yukarıda yapılan incelemelerde suç, kabahat ve disiplin ihlalleri arasında genel ve özel olarak oldukça ilginç benzerlik ve farklılıkların olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Özel hükümlerde bazen disiplin ihlallerinin bazense suç veya kabahat düzenlemelerinin daha geniş bir içeriğe sahip olabildiği görülmüştür. Birçok düzenlemede neredeyse birebir aynı fiillere yer verilmişse de esasen tüm bu mevzuatın bilhassa terim birliği açısından gözden geçirilmesi, duruma göre mükerrer yaptırımların önlenmesi gerektiği söylenebilir. Disiplin ihlallerinde özellikle taraftarların fiilleri sebebiyle kulüpler ve hatta ihlale karışmayan diğer taraftarlar açısından objektif sorumluluk olarak nitelenebilecek sonuçları olan düzenlemelerden mümkün olduğunca kaçınılması ve tekerrürün önlenmesi açısından fail odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği tekrar vurgulanmalıdır. Bu noktada kulüplere büyük bir rol düşmekte olup örneğin, çirkin ve kötü tezahüratta bulunan veya saha olaylarına karışan taraftarların, kamera ve benzeri teknik donanımlarla saptanarak belirlenmesi, uygulanan yaptırımlar dolayısıyla bu kişilere rücu edilmesi ve bu tür fiilleri engelleme girişimleri dolayısıyla disiplin düzenlemelerinde de buna sonuç bağlanması gerektiği ifade edilmelidir.